

ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА – СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ

**Грідін О.В., ст. викладач,
Самойлюк Ю.П., Лазаренко І.В., студентки*,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка**

В концепціях національної безпеки всіх економічно, політично і соціально розвинених країн світу питання продовольчої безпеки посідає, без сумніву, одне з головних місць. Держава є політично незалежною лише в тому випадку, якщо нею забезпечується законне право кожного громадянина на доступ до безпечних для життя, здоров'я і повноцінних продуктів харчування. Тому Україна, як країна, яка знаходиться в процесі інтеграції в європейське співтовариство, має будувати свою аграрну політику саме на основі концепції продовольчої безпеки.

Продовольча безпека – це такий стан економіки, при якому всім і кожному гарантується забезпечення доступу до продуктів харчування, питної води та інших продуктів в якості, асортименті і обсягах, достатніх для фізичного і соціального розвитку особистості, забезпечення здоров'я і відтворення населення країни.

Економічна сутність продовольчої безпеки проявляється у двох її аспектах: по-перше, – це захист внутрішнього ринку від надмірних, необґрунтованих та нерациональних імпорتنих поставок товарів та підтримка вітчизняного товаровиробника шляхом стабільного розвитку власного сільськогосподарського виробництва; по-друге, – зниження рівня економічної залежності держави від інших країн, з урахуванням національних інтересів.

Першочерговими принципами формування продовольчої безпеки є: доступність якісних та безпечних продуктів харчування для населення країни в кількості, необхідній для активного і здорового життя; гарантування продовольчої незалежності держави; пріоритетність доступу населення країни до продуктів харчування вітчизняного виробництва; економічна обґрунтованість загальнодержавних потреб, пов'язаних із забезпеченням країни продовольством; достатність та стабільність запасів продовольства; своєчасність та адекватність заходів, щодо формування продовольчої

---

* Науковий керівник – Грідін О.В., ст. викладач

безпеки реально існуючим і потенційно можливим загрозам внутрішнього і зовнішнього характеру; забезпечення інтересів України у системі міжнародної продовольчої безпеки в умовах економічної інтеграції і глобалізації; інформаційне забезпечення та узгодженість дій органів державної влади щодо стану продовольчої безпеки тощо.

Визначення суті продовольчої безпеки завжди пов'язане із забезпеченням життєдіяльності людини, яка, в свою чергу, характеризується станом його здоров'я. Фактична продовольча ситуація в країні оцінюється шляхом порівняння наявного рівня споживання з рівнями споживання, представленими у класифікації, яка побудована у відповідності з продовольчим забезпеченням і з урахуванням завдань збільшення народжуваності, збереження здоров'я, активної життєдіяльності людини та досягнення максимально можливої в сучасних умовах тривалості життя.

Виділяють сім рівнів життя населення:

1) *катастрофічний* – характеризується хронічним недоїданням (середньодобове споживання – 1500-1800 ккал на одну людину);

2) *критичний* – існування на межі виживання і забезпечення простого відтворення населення (середньодобове споживання – 1800-2200 ккал на особу);

3) *мінімальний* – передбачає наявність таких обсягів продовольства, які унеможливають появу голоду (середньодобове забезпечення – 2300-2800 ккал на душу населення);

4) *достатній* – продовольчих ресурсів достатньо для стабільного споживання, але воно не забезпечує здорового способу життя і збільшення його тривалості (середньодобове споживання перебуває в межах 2800-3600 ккал на одну людину);

5) *раціональний (нормативний)* – раціон збалансовано білками, вітамінами й іншими важливими компонентами. Нормативні показники споживання є базою для всіх соціально-економічних розрахунків на державному рівні в нормальних умовах (середньодобове споживання перебуває в межах 3300-3600 ккал на одну людину);

6) *оптимальний* – передбачає споживання екологічно чистих продуктів харчування (середньодобове споживання відповідає 5 рівню);

7) *перспективний* – продовольче забезпечення дає змогу максимально продовжувати життєдіяльність людини.

Для визначення критеріїв продовольчої безпеки в країні вводиться державна система норм споживання, яка регламентує основні нормативні рівні споживання населення: раціональний (нормативний), який використовується для соціально-економічних

розрахунків, і мінімально необхідний – для гарантованого забезпечення населення в надзвичайних ситуаціях.

Вирішення проблем продовольчої безпеки здійснюється на трьох рівнях: «людина (родина)»; «країна (суспільство)»; «світ». Перший рівень потребує забезпечення продовольством для формування фізично та інтелектуально розвиненої людини, підвищення добробуту і викоринення бідності. Другий рівень – загальна продовольча безпека країни, що забезпечує здоров'я нації. На третьому – світовому рівні визначальними критеріями є: запаси зерна, передусім продовольчого, які, у відповідності з вимогами FAO, в розрахунку на 3 місяці мають становити не менше 70 кг на одну особу; міжнародна продовольча допомога; глобальна система постачання продовольства через систему відкритої, прозорої, недискримінаційної торгівлі тощо.

Основними напрямками державної політики при формуванні продовольчої безпеки мають бути:

— *в сфері економічної доступності продовольства*: формування підходів до регулювання ринків окремих видів харчових продуктів; використання відповідних важелів державного регулювання; удосконалення механізму ціноутворення на ринку продовольства; пріоритетна підтримка найбільш незабезпечених категорій населення;

— *в сфері фізичної доступності продовольства* – формування сучасної системи ланцюгів його постачання;

— *в сфері забезпечення якості та безпеки продовольства*: стимулювання виробників харчових продуктів щодо застосування систем управління якістю продукції; розвиток наукових досліджень щодо оцінки якості та безпеки харчових продуктів і інгредієнтів; реалізація програм щодо підготовки кадрів в сфері управління якістю харчової продукції; гармонізація з міжнародними вимогами показників безпеки продовольчої сировини і харчових продуктів;

— *в сфері харчування населення*: організація здорового харчування дітей; створення відповідних рекомендацій щодо формування стандартів та раціонів харчування і безпеки харчових продуктів; надання малозабезпеченим верствам населення доступних харчових продуктів; удосконалення економічних взаємовідносин споживачів, виробників та держави в напрямку врахування та захисту інтересів суспільства;

— *в сфері виробництва і реалізації сільськогосподарської продукції та продовольства*: підвищення родючості земель сільськогосподарського призначення і урожайності культур, розвиток тваринництва і його кормової бази; формування балансів продукції і продовольства з

урахуванням затверджених раціональних обсягів споживання основних харчових продуктів; активізація інноваційної діяльності в галузях продовольчого комплексу; реалізація інвестиційної політики, спрямованої на впровадження інновацій, здатних забезпечити отримання конкурентоспроможної продукції; формування доступного інформаційного бізнес-середовища функціонування ринку;

— *в сфері зовнішньоекономічної політики*, перш за все, – раціоналізація співвідношення експорту та імпорту сільськогосподарської сировини і продовольства;

— *в сфері сталого розвитку сільських територій*: розвиток мотиваційних механізмів по відношенню до економічних суб'єктів господарювання в питаннях створення нових робочих місць та розширення сфери економічної діяльності; всебічна підтримка розвитку особистих селянських господарств тощо.

Вирішення продовольчої безпеки країни неможливе без забезпечення якості та безпечності харчових продуктів. Концепція продовольчої безпеки країни повинна охоплювати задоволення фізіологічних потреб населення у безпечних, високоякісних продуктах харчування відповідно до медичних рекомендацій, екологічних умов та індивідуального стану кожної людини. Це досягається шляхом: вдосконалення методології оцінки якості харчових продуктів і продовольчої сировини; переходу від контролю готової продукції до контролю її виробництва на всьому технологічному ланцюгу; розроблення системи прогнозування показників якості; розроблення, освоєння і впровадження системи інтегрального контролю сировини і харчових продуктів; застосування вискоєфективних методів контролю тощо.

РОЛЬ І МІСЦЕ ПРОДОВОЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ У ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Гринчук Ю.О., аспірантка*,

Білоцерківський національний аграрний університет

Головним національним інтересом є сталий розвиток економіки та добробут громадян України. Забезпечення національних інтересів та економічної безпеки - найважливіші функції держави, реалізація

---

* Науковий керівник - Свиноус І.В., д.е.н., професор